

૩૦

2-7-19

॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥

ત્રી જન્મમુખિર્ધ્વં સ્નગદ્વિપિ ગરિયસિ "

રા' નવઘણ

નાટકના ગાયનો

કાન્ત નાટક સમાજ માટે

પ્રયોજન તથા પ્રમાણક

૧૯ એમ. અમી. આશાશંકર એ.કા.

અમારું પ્રાણ સમાપ્ત (વસંતસાહ)

પ્રત ૫૦૦૦

ત્વના સુકક છપાવી પ્રાસદ કર્તાએ
છાપી સ્વાધીન ગ્રામીણ છે. માટે તેમની
દા કામ એ છાપવું કે અજવવું નહિ)

સને ૧૯૨૧

મુદ્રણ ત્રણ અના

૮૪૦૭

વિજ્ઞાપ્તી

સુઝ પ્રેક્ષકજનો !

પૃથ્વિપુત્ર અને જરાસંઘ ધણી આ મારી ત્રીજી નાટ્ય પ્રયોગ આ રંગ ભુમિપર આજે રજુ થાય છે. જેવી રીતે મહારા પ્રથમના બે પ્રયોગોમાં મને સફળતા પ્રાપ્ત થઈ છે અને લોકરૂચીને મારી શક્તિ પ્રમાણે અનુસરી શકાયે છે તેવીજ રીતે આ નાટકને પ્રખ્યાત બનાવવા માટે આ રસા કાન્ત નાટક સમાજના સુશિક્ષિત મ લેક તરફથી મને જે મહા મળી છે તેને માટે આ કૃત્તજ હું તેમને અંતઃકરણ પૂર્વ આભાર માનું છું સુઝ પ્રેક્ષકજનો પણ આ પ્રયોગને સ્વીકૃતિ યોગ્ય ન્યાય આપશે એવી આશા છે.

મુદ્રાપત્ર વડલા ખાતે દ્રશ્ય અપાવ
એકાદશી રજુ ભુત સને ૧૯૨૧
સર્વ પ્રેક્ષક યોગેશ્વર સુઝ.

પ્રજાને નોંધ

કવિ રામજી ભા.

માર્ગ નં. ૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૦૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૧'૦૫૫૫'

વિષય ૬ - ૨૦૧

શ્રીમદ્વાલ સદ્ગુરવે નમઃ :

રા' નવધણા.

નાટકની પ્રવેશવાર દુક હકીકત.

અંક પહેલો.

પ્રારંભ પ્રાર્થના—આઠ નાટ્ય વસ્તુ મુચન.

પ્રવેશ ૧લો—સ્થળ ગિરિનાર ઉપર દેવાલય.

શીકારે નીકળેલા રા. કવાટનું સહકુટુંબ યાત્રાએ નીકળેલા હંડકરાજની પુત્રી ઉપર મોહાશકત થવું. અઘાનક નીતિમાન પુત્ર નવધણનું આવી ચડવું. પીતાના અત્યાચારનો અટકાવ. પીતા પુત્ર વચ્ચે તકરાર કરાવના રા. લાખાકુલાણીએ વચમાં પડી સમાધાન કરવું. દેખડો.

પ્રવેશ ૨લો—આચરનું મકાન.

પીતાની બાયડીને ઘેર તેડી જવા હરભમનું પીતાના નેકર સાથે સાસરે આવવું. હીરબાઈની હક સસરાની ઘેર તરીમાં હીરબાઈનું હરણ કરી જવું.

૩ ડા—ગિરિનારની તળેટીમાં હંડકરાજની શિબિર.

નવધણના ગુણથી મુગ્ધ થએલી કા-તાનો સખીયો નેહ ઉત્તમ અતિથી સત્કાર અને રૂપ આનુયંથી

ચોક્કીત થયેલી કાંતાની નવધણુ પાસે પ્રેમની યાચના.
નવધણુનો સ્વીકાર.

પ્રવેશ ૪થો—સ્થળ પાટણ, મૂળરાજનો મહાલય.

હંડકરાજ ઉપર ગુજરેલા અત્યાચારના સમ્પ્રત્યાર,
મૂળરાજ તથા કણ્ઠસીંહની ઉશ્કેરાઈ વેર દેવાની પ્રતિજ્ઞા
સૈન્યની તઈયારી, કાંતાની મુંઝવણ, નવધણુને ચેતવવા
પુરૂષવેશે જવાની તઈયારી.

પ્રવેશ ૫મો—સ્થળ બોલીદરનેસ. દેવાઈતનું મકાન.

સ્વદેશપ્રેમી દેવાઈતકન્યા જોહલની સમાનવયની સહ-
ચરીઓ સાથે દેશ સેવા સંબંધી ચર્ચા. દેવાઈત તથા
સામંતરાજની સોલંકીના સૈન્યને રોકવાની તથા રા. કવાટને
ચેતવવા જુનાગઢ જવાની તઈયારી.

પ્રવેશ ૬ઠો—જુનાગઢમાં હરભમનું મકાન.

હરણ કરી લાવેલી હીરબાઈ સાથે હરભમના ઘર-
સંસ્કારનું વિચ. સોલંકી લશ્કર સાથે આવેલા ખાચર
જમાઈ સાથે તકરાર કરી હીરબાઈને પાછી પોતાની સાથે
લઈ જવી.

પ્રવેશ ૭મો—નવધણુનું શયનગૃહ.

નીદ્રાવશ થયેલ કુમાર નવધણુનું ખુન કરવા
રા. કવાટનો ગુપ્તવેશમાં છુપાયેલી કાંતા તથા બોલી

આવી અટકાવ કરવો. દેવાઈત તથા કાંતાએ યુદ્ધના સમા-
ચાર આપવા. સીયુત્રને દેવાઈતને ત્યાં રાખી રા. કવાટનું
લાખાસંગે રણક્ષેત્રમાં પ્રયાણ કરવું.

પ્રવેશ દ્વિતીય—રણક્ષેત્ર.

રા. કવાટના તથા સોલંગીના સૈન્ય વચ્ચે લયકર
યુદ્ધ, રા. કવાટનું પડવું. લાખાનું પલાયન થવું. ટેન્કો.

અંક ૨ જો

પ્રવેશ ૧જો—સ્થળ બોડીદરનેસ.

જેહલ, કાંતા તથા નવધણુ વચ્ચે પસપર આનંદ વિનોદ.

પ્રવેશ ૨જો—દેવાઈતનું મકાન.

દેવાઈતને ત્યાં રહેલ મોંઘીબા તથા નવધણુને સા. કવાટના પતનના સમાચાર, સર્વેનું દિલગીર થવું. નવધણુ કાંતા તથા મોંઘીબાને આશ્વાસન આપી સા. લાખાએ પોતાની સાથે કચ્છ લઇ જવા. દારૂડીયા બીજલની દારૂ પીવા માટે છ આનાના પઈસા માટે પોતાના ભાઈ દેવાઈત સાથે તકરાર. વેર લેવાના અનુનથી બીજલનું આલ્ચ જવું. બાદ કણ્ઠીની ખાતરી મેળવવું દેવાઈતનું જુનાગઢ જવું.

પ્રવેશ ૩જો—જુનાગઢમાં હીંદુ હોટલ.

હોટલમાં આહ પીવા લેવા થયેલા જુની જુની કોમોના સદ્ગૃહસ્થોને મહાત્મા દેવાઈતનો બોધ. આહથી થતા ગેરફાયદાનો અદર્શ ચિતાર. જનસમુહનો આ નહિ પીવા માટે અસહકાર. હોટલના માલિકનો કોષ.

પ્રવેશ ૪થો—પાટણ મહોલકો.

હીરબાઈને પાછી પોતાને ઘેર તેડી જવા હરભમનું આગરીયા ભટ્ટ બની મોહલકામાં કથા કરવી. હીરબાઈનું

કથા સાંભળવા ભક્તો સાથે આવવું અને ભટ્ટની સાથે પ્રે-
મમાં લપટાવું. અચાનક ખાચરના આવાવથી પોગળ
પુટી જવું.

પ્રવેશ ૫ મો—ખેતરમાં ગરીબ મજૂરનું રહેઠાણ.

મજૂરી કરી તથા રૂંટીયો કાંતી કુટુંબનું ગુજરાન ચ-
લાવતા ગરીબ ખેડુત ઉપર કણ્ઠસીંહના અનુચર હીમાગનો
જીવન-અત્યાચાર મહાત્મા દેવાઈત તથા અસહકારી મંડળનું
જન્યમાં પડવું દુઃખી ગરીબ મજૂર કુટુંબનો અંત તથા
કણ્ઠસીંહની કુરતા, મહાત્મા દેવાઈતનું કેદ પકડાવું.

પ્રવેશ ૬ મો—કચ્છ. નવઘણનો મહાલય.

પુરુષ વેશમાં રહેતી કાન્તાનું નવઘણ પાસે પ્રગટ
થવું. ત્રિશુદ્ધ પ્રેમવિનોદ.

પ્રવેશ ૭ મો—પાટણ. મહોદ્દો.

વઠેલ હરિભાઈનું જાહેર લીલામ. શ્રીમંત શેઠ જની
હરભમે તેને ખરીદ કરવી.

પ્રવેશ ૮ મો—જુનાગઢ. કણ્ઠસીંહનો મહાલય.

કણ્ઠસીંહની નવઘણનો નાશ કરવાની ચીંતા. નવઘણને મહા-
ત્મા દેવાઈતના ઘરમાં છુપાવ્યો છે એવા સમાચાર બીજલે આવી
આપવા. મહાત્મા તથા તેના સાતે છોકરાને પકડી મંગાવવા

નવવ્રણનો છુપાવ્યા બદલ મહાત્મા ઉપર રાજદ્રોહનો
આરોપ નવવ્રણને છુપાવ્યાનો ઇન્કાર. પોતાના સાતે બાળકો
નો વધ કરી પોતાની અડગ સ્વામીબકતીની કસોટી કરી
બતાવવી. ઇર્ષાથી પોતાના બાઇના બાળકોનો વધ કરાવનાર
બીજલતું કર્ણસીંહની ગોળીથી હાર થવું.

પ્રવેશ ૯ મો—જેહલ. સામંતનો નીર્દોષ ખાનદ. બાદ
દી માગે આવી બન્નેને કેદ કરી, જુનાગઢ લઇ જવા.

પ્રવેશ ૧૦ મો—કચ્છ. લાખાનો મહાલય.

કાન્તાનો સહચરી સાથે વિનોદ. પોતાના દેશની યતી
દ્વંશ તથા મહાત્મા દવાઈત કુટુંબ ઉપર કર્ણસીંહ
શુભરેલા જુદમના સમાચાર. પીતાનું વેર લેવા અને
મહાત્માને મુક્ત કરવા પોતાનું રાજપુત મેળવવા લાખા
સંગે ચઢાઈ લઈ જવાની તૈયારી.

પ્રવેશ ૧૧ મો—જુનાગઢ જેલખાનું.

મહાત્મા દેવઈત, સામંત, જેહલ ઉપર શુભરતો જુદમ.
કાન્તા કર્ણસીંહ વચ્ચે લડઈ. બાદ લાખા તથા નવવ્રણનું
આક્રમણ. કર્ણસીંહનો પરાજય તથા કેદ પડડાવું. દેખો.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—દરબાર.

પોતાનું રાજ્ય પુનઃ પ્રાપ્ત થવાથી નવધણુ લાખાને
જાતોય. કર્ણસીંહને દેશપારની શીક્ષા મહાત્મા દેવાઈતને
આશ્વાસન તથા પુસ્કાર.

પ્રવેશ ૨ જો—બોડીદર પાસેનું અરણ્ય.

વનવિહાર કરવા નીકળેલી જેહલ પાસે શીકારે
નીકળેલા સીંધના શાહબદા હમ્મીરે મોહાસકત અડ
પ્રેમની માંગણી કરવી. જેહલની મુઝવણ. એક માસની
જહેતલ માગવી. બાદ સામંતને ગુપ્ત રીતે નવધણુ ઉપર
પત્ર લખી આપી પોતાનાં બચાવ માટે આવવા જુનાગઢ
મોકલવો.

પ્રવેશ ૩ જો—જુનાગઢ, રાજમહેલ.

પત્ર લઈ સામંતનું નવધણુ પાસે આવી પહોંચવું.
જહેનનાં બચાવ અર્થે સૈન્ય સહિત નવધણુનું નીકળી પડવું.

પ્રવેશ ૪ થો—ઘોર જંગલ.

લયંકર રોગથી પીડાતા પાપી કર્ણસીંહનો પશ્ચાત્તાપ,
પાપીને પાપ કર્મની લયંકર શીક્ષા. જેહલનાં બચાવ અર્થે
જતા કાન્તા નવધણુનો મેળાપ. લાઇને દુઃખમુક્ત કરવા
કાન્તાની દેવીની સ્તુતિ. દેવીએ પ્રગટ થઈ કર્ણસીંહને રોગથી

મુકત કરી, નવવણને દીવ્ય તલવારની પ્રભાદી આપી
આશીર્વાદ આપવો.

પ્રવેશ ૫ મો—હરાજીમાંથી ખંરીઠ કરેલી હીરબાઈ તથા
હરભામને! કુંભારના ચાકડા જેવો ઘરસંસાર. ખાચર
પાસે બધા લેઈ ખેલવો. બાદ સર્વનું સુધરી જવું.

પ્રવેશ ૬ ઠો—બોડીદાર પાસેના અરણ્યમાં હમ્મીરની
છાવણી.

એક માસની મુદત વ્યતીત થતી જતી હોવાથી
જેહુની મુઝવણ. બાળીકા ઉપર હમ્મીરનો બુદ્ધિમંત તથા
બળાત્કાર. અણીને પ્રસંગે નવવણનું આવી પહોંચવું,
લડાઈ, હમ્મીરનો પરાજય, બૂદ્ધની મારી, ઉશ્ચની એકતા.

સીન ટ્રાન્સફર.

હમ્મીરનું સ્વાગત, નવવણ કાન્તા, જેહુલ, સામંતના

હસ્ત મેળાપ. અંતીમ. આનંદ

શાન્તી

શાન્તી

શાન્તી

મુખ્ય પાત્રો.

રા. કવાટ—જુનાગઢનો વિષય લખેલ રાજા.

રા. નવઘણુ—તેનો નિતિમાન પુત્ર.

રા. લાખા કુલાણી—કચ્છનો રાજા.

મુળરાજ સોલંકી—ગુજરાતનો રાજા.

દંડકરાજ—મુળરાજના કાકા.

કર્ણુ સીંહ—તેનો અચિચારી પુત્ર, જુનાગઢનો મુખ્ય.

દેવાઈત—સોરઠનો દેશભક્ત બાહીર.

સામંતરાય—બાહીર જાગીરદારનો સ્વદેશપ્રેમી પુત્ર
જેહલનો પ્રેમપાત્ર.

હમ્મીર—(સુમરો) સીંધનો શાહબદો.

ખીજલ—દેવાઈતનો દારૂપ્રિયો ભાઈ.

હરભમ—રા. કવાટનો હજુરી, હીરબાઈનો ધણી.

ખાચર—મુળરાજનો હજુરી, હરભમનો સસરો.

છળીલો—હરભમનો વફાદાર નોકર.

શ્રી પાત્રો.

કાન્તા—કંડકરાજની પુત્રી, નવલક્ષ્મી પત્ની.

જેહલ—દેવાઈતની દુન્યા, કામંતની પત્ની.

ચોંઘીબા—૨૦ કવાટની સાધ્વી પત્ની.

સુલોચના—કંડકરાજની પત્ની, કાન્તા તથા કલ્પકીની માતા.

હીરબાઈ—ખાચરની પુત્રી, હરભમની પત્ની.

છબીલી—હીરબાઈની ચાકરડી, છબીલાનું પ્રેમપાત્ર.

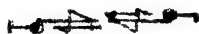
જો સિવાય દાસ, દાસીઓ, લશ્કર, સીપાઈઓ, દેવી,
પાદ, નાગ વિગેરે વિગેરે.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

શ્રી સારસ્વત્યૈનમઃ

રા'નવધણ નાટકના ગાયનો

મંગળાચરણ.

આળાઓ—

શ્રી હરી સૃષ્ટિના વિભુરર સુખકર

પરબ્રહ્મ પરમેશ સદુના શુભ કર્તા દુઃખ હર્તા....

પ્રીયકર !—શ્રી હરી

લીલા અઠળ વિમળ છે જ્ઞાની પશુ નવ ઠળે

ગુણગામી નિઃકામો સુખધામી પ્રજ્ઞામી

અખિલ પ્રહ્લાંડપતિની મતિ મતી વિચિત્ર કૃતિ

બેદને પુરાણ ઉચરેવિશ્વંભર !—શ્રીહરી.

બાળાઓ—

ભારતમાં કેવાં કેવાં થયાં બાળ (૨)

ભીષ્મ જેવા, કૃષ્ણ દેવા

કર્મવીર ! ખીર એ લુપાલ ! ભારત.

દેવી વ્યક્તિ, મહાન શક્તિ, હૃદમાં જેને દેશભક્તિ.

તિલકભાલ ! મોહનમાળ !

હોદના હીરા સાચા લાલ !! ભારત.

૬

દાસ દાસીઓ—

જય જય ગીરીપ્રભુ નમામિ, કલ્યાણહતા સુખનાચાતા
 લવ લયહર, શાંતી સુધાકર, પતિત પાવન અધમોદારણુ—જય.
 ભવશિંધુ તરે તુજ કૃપારે, માનવ દાનવ આ જગમોહ
 હિતમ ભકિત ન્યાસીછે તારી, પ્રણામ....પ્રણામ...પ્રણામ—જય.

૪

હરભમ—ઓ મંગલો પુલ્કણ ભારા શા કાળે રીસાઓ

હીરમાઈ—ખંભાતી ખચ્ચર અહિંથી ચરશેળા થઈ જાઓ

છત્રીલો—મારા માનીતા લેખાઈ ચાલને બોલાવે તારા
 ભાવનો જમાઈ

હરભમ—ગંધાતી વરિયાળી અંતરગદ માંહે ગંધાને
છખીલી—અઓ ખસે. લોળી ભામાને ચામટે સતાવે—

આસૌ

હરભમ—ગૃહશણી થઈ આ રાજના મહેલોને ચોભાવે
હીરબાઈ—છુટાછેડા આપી સીધા સોનાપુરમાં ભઝે
નાની નણદીના ભાઈ (૨)—આહ.

૫

કાન્તા—સખી જીવે! કેવું ખિદ્યું ઉપવન !!

મીઠી મીઠી કુંજે મ્હેકે છે મીઠાં ફુલડાં !!!

સખીઓ—અલી તારૂં તેવું ખિદ્યું છે યોવન !!—મીઠી

ભાવ રસિક રમણીના નયણાં સમજાય છે

કાન્તા—નિર્મળ આ નીર વહન થાય છે !!

સખીઓ—વિરહાકુળ કેઠકીલા આલાપતી જણાય છે

કાન્તા—ખોલે મધુરાં ખેલ !!

સખીઓ—મદલીની છે અમોહ, ઉવના તું લેઃ ખેલ

—મીઠી

કાન્તા—ચિતળ સમીર અહિં સુવાસિત વાય છે જ્યાં

મને કંઈકંઈક થાય છે.

સખીઓ—મળશે મનમાન્યો મોહન કાં અધિકારી આમ !!

કાન્તા—કેડો છેડો તમામ !!

સખીઓ—હૃદયે રમે કો વામ ! તેનું કહે તું નામ !!!

—મીઠી.

૬

સખીઓ—શરમાય સખી દવે શાનેરે મનમોહન મંદિર
જાને

કાન્તા—શીદને આસી તું અકળાવેરે દુઃખ થાય દિવે દુર
ધાને

સખીઓ—મની કાન્ત તણી પટરાણી

ઋણે વાત અંતરની બાણી

દવે છાની વાતો કરજેરે—મનઠ

કાન્તા—મુગ્ધા છું પ્રેમ અજાણી સમજાય નહિ તમ વાણી

હું હારી તમથી હારીરે—મનઠ

૭

કાન્તા—પ્રેમણીનાં ! પ્રેમદાને હાથ જાણી

શુદ્ધ પ્રેમથી નિભાવજો

નવધણુ—પ્રેમણીની ! સદુણી શાણી પ્યારી

સંસારને સોહાવજો.

મોહનની મીઠી મનહારી તું મોહિની

પ્રિયતમજી ચંદ્ર મારા હું તમારી રોહીણી

કાન્તા—આજ મારા બાગ્યની દિવા ખીલી ખીલાવજો

ખ્યારા પધારી રસ ખ્યાલી પીવરાવજો

રંગે રંગીલા દેલાવજો.....પ્રેમભીનાં.

૮

કાન્તા—જન શું શુભાન રાખે જીંદગી નથી સદાની

દીનચાર ખીલી ચંદા પલમાં દુખી જવાની

સવજી સરીખો બળીયો યુદ્ધે થડીને હાર્યો

સીતાપતિ શ્રી રામે અભિમાન ઉતારી માર્યો—જન.

જ્યારે ઇંદ્રપદ લેવા બળિને મતિ જ્યાં વ્યાપી

વામન સ્વરૂપે ત્યારે ક્ષણમાં ભૂમિને માપી—જન.

૯

જેહલ તથા આહીર કન્યાઓ—

સજે શરીરે શસ્ત્ર ચિરનામણી! દેશને દિદારવા

સંહારવા અરિ

આજે હુદ્દાલી નાહ અજને વળી રહાય થા સ્વદેશીઓને

શંભુ શ્રી હરિ!!

દેશધન અમારું જાણે હાનવો હરી !—સજે.
 મહમદન કરો અરિ તણું મંજળકારી મહંત.
 વીજ્યા તમ રક્ષા કરો આશીશ છે ઉરખંત.
 વિષમ દુઃખ ટાળીને પધારણે કરી, વીજ્યા કીર્તિ
 માળ મોતી કંઠમાં ધરી
 દિવ્ય દેહધારી, અક્ષય સુખકારી, પુનિત પદ કરો—સજે

આહીર કન્યા—

૧૦

ધન્યરમણી ! તું હીતચીતક શુભારણી નીજદેશ તણી કલ્યાણી !
 જોહલ-પ્રિયભગીની ! આ દેશતણી ભક્તિની ઈચ્છા હૃદયે રુમાણી
 કન્યા—દેશભક્તિમાં સાર્યક શું છે. મેજ મળમં ફરવું
 નાહક લોકો માટે બહેની ! વીણ મોતે શીદ મરવું—નીજ
 જોહલ—નહિં છાંડી શોભે ધનથી નહિં વસ્ત્રાભૂષણથી
 શોભા જન્મભૂમિ સન્માને ઉત્તમ એવા ગુણથી—હજી
 કન્યા—સ્વદેશની શુભ દેવા કરવા મંત્ર પ્રથમ સમજાવો !
 આત્મભૂમિ ઉદ્ધારક સીદી તે અમને બતલાવો !—નીજ
 જોહલ—જનમંડળને કુંડુંબ ગણીને સંપ સુખથી ફેલાવો !
 આત્મભૂમિ સમદ્રષ્ટીએ દિવ્ય જ્યોતિ પ્રગાવો !—હજી

૧૧

જેહુલ-દેશલકિતની ! જયેતિ અંતરમાં જગાવજો હો ! સાયબા !

દિવ્ય લવના ફેલાય ! દેશમાંધુ દીલમાંલ !

નીજ કર્મ ધર્મ ધરીને જગમાં જશ રેખા દીપાવો ! !-દેશ

સામંત-શેવા હું સધું રવદેશની ઓ સુંદરી !

સ્વર્ગમાં મારું છે સાચું એ સુંદરી ! !

જેહુલ એજ આર્ધ બાળ ધર્મ ધીર થઈ શેલાવજો !-દેશ.

૧૨

ખાચર- હુઆ જમાઈ તેં માની ઇજજતનાં આજે કરાયા કાંકરાં

હરભમ- પુછવાવીના તું મરી આ બાયડી લઈને ચાલ્યો ક્યાં વાંદરા

હીરબાઈ-પિતાજી મારા પીપર લઈ ગય છે.

હરભમ.....વઢાના જેવું જીવન આ થાય છે.

છબીલો- દાલે સવારના બથું બગરમાં બેરી નવીન કેઈ લાવશું

હરભમ- ત્યારે તો દીકરા હસી હરાચી નવીને પ્રીતે રમાડશું

હીરબાઈ.....ચાલો પિતાજી સુખે છોડીને ધર

છબીલી.....શુદ્ધિમાં એમનો રૂબો તો ગુલ છે

હરભમ.....બાયડી થઈ ભાગવું એ તમારી !બૂલ છે-હુઆ

૧૩

મોંઘીલા- કુરો આવ્યો આ કાળ ઇશ ! થા સહાયરે !!

સ્વામિ આધારે જીવનદોરી ભાગ્યે લખાયુ નહિં બળજેરે

શા. કવાર—કરો ન કલ્પાંત શાશ્વી થાને શાંત બહાલા સુતરે!
 માંબીબા—ચાલો પ્રિય બાળ! અતિ દુઃખ હરે થાયરે—કુડો.

કન્યાઓ—આ વિશ્વમહી વિદવા ન વનિતા પ્રમળ છે
 વળી ક્રામળ જેનું હૃદય કમળ વિમળ છે
 અજ્ઞાન ના ની રીતઆત નહિં સારી
 આંતરમાં જેણે ઝેરી કટારી ધારી.
 સુશિક્ષિત નારી સહકુટુંબે લવ તરતી
 તે સદાયરણુથી અક્ષય સુખને વરતી

જેહલ—અજર અમર પદ મેળવનારી પતિવ્રતા જગમાં!
 સાવિત્રી તારા સીતાયે દ્રૌપદી રુક્મીણી કુન્તાયે
 અચળ કીર્તિ નિર્મળ વૃત્તિઓ પ્રાપ્ત કરી જગમાં
 કન્યા—પણ પહેલી અર્વાચીન નારી, પ્રાચીન રીતીને ભૂલનારા
 ક્યાંથી તરે લવ સિંધુ પતિ સંગ જગમાં!!
 જેહલ—કૃતિને સુરવર મુનિ નમે છે આશીર્વાદ દઇ સન્માન કરે
 કૃતિનો મહિમા છે સર્વોત્તમ જગમાં—અજર.

૧૯

૧૬

જેહુલ—નાર ગુણવંતી સદા સંસારને શોભાવતી !

પતિપ્રેમમાં ત મય બની આદર્શ જીવન માળતી-નાર

પ્રભૂ સમાન પતિપદ પૂજી જન્મને એ સુધારતી !

ગૃહિણી ધર્મ દિવાળી જગમાં ! કૃદ્ગંભને ઉદ્ધારતી-નાર

નાર મંદમતી જે પતિને નીજ સમાન પ્રમાણતી !

આમૂષણુ ધારી નવીન નિય રવચ્છંદ સુખમાં મ્હાલતી

૧૭

મેંધીબા—વિનતિ મારી ઉરે ધરો દયાળુ ! દુઃખવામી !!

તમવીણુ કરું હું કેના આશ હે ! મોરારી !!-વિ.

મનધારે નહિં ધીર ખખર ન આવી લખીર

તનુજ ત્રીયા છે અવીર દુઃખ દે નિદારી !-ત્રિનિદિ

૧૮

હરભમ—બૂલ છે (૩) રે પ્યારી આતો તારી બૂલ છે

માતો મધુરી આશક પડ્યો છું તારાપર જીવન

આકુલ છે રે—પ્યારી

હીરબાઈ—ધેર આવો તો મોજનજમાડું પછીથી પ્રીતીના રંજેરમાડું

હરભમ—.....આતો કેાલ ખાનદાન કુળ છેરે—પ્યારી

છબીલી—સામું જુવો જરા આંખડી મીલીવીએ લીંગલાને લીંગ
લીના વેશ ભજવોયે રીસાઈ તું નાહક ફલુલછે રે—પ્યારી
છબીલી—ભીખારી ભામટાઓ ભડકેલ ભૂત છે આજ્ઞાલુના વેશમાં
સાચા અબધુત છે વાચડી વિનાનો ભવધુળ છે રે—પ્યારી

આચર—ગંભીર ગોટાળો તેં કીધો કરું બચ્યા મારીને સીધો,
હીરબાઈ—ના મારશો ના મારશો આ આજ્ઞાલુને
હરભમ—ભાઈશામ ભાઈશામ ભાઈશામ ભૂલ થઈ
આચર—કાપું તારી ઉંચી નીચી ગરદનને—ગંભીર
આજ્ઞાલુ થઈને ઠગતો જગને
છબીલી—.....મારો બગને
હરભમ—બચાવ મારી પાપુડી આ આજ્ઞાલુને લે ઉગારી—ગંભીર

ખેડુત સ્ત્રી તથા બાલીકાઓ—

ભારતને ઉદ્ધારનારો રેંટીયો અમોને પ્યારો
ભાવ્યોદયનો સુંઈ એ છે અમારો
સોહમ સોહમ બોલ બોલે ભારત સુતનું મનડું ડોલે
આત્મભાત આપનારો તનના તાપ કાપનારો—ભારત
સુદર્શન ચક્રચકિત દેશની કરાવે ભકિત
દેશીઓને તારનારો મોક્ષધામ આપનારો—ભારત

૨૧

૨૧

કાન્તા—જેગીડા ! જપેછે માળ તારી જેગણુ ! ખીચારી
 જેખ ધરીને લમે લાનને વિસારી
 પ્રેમની વિમુત્તી ઝોળી શોધે વનેવન ખોળી—જેગીડા !
 નવઘણુ—સ્નેહ એવા સાચી જણી મળી તુ સુભાગ્યે શાણી
 માનુની છો હૃદય મણી ધન્ય ટેક જેઠ રમણી !
 કાન્તા—છમી તારી અંતરમાં ઉતારી ઓ ! વિદારી !—જેગીડા !

૨૨.

જેહલ—છે કેવી ખીલી રહેલી ઉપવનની બહાર
 વક્ષને વેલી વીંટી રહેલાં અંતરમાં ધરી પ્યાર—છે.
 મોર મધુર ચંદાર ચંદોરી કેવી મનોહર સારસ જોડી
 આનંદ કેલીથી જીવન ગાળતી રમ્ય સ્થાનોમાં આવાર—છે.
 સરજનહારે સૃષ્ટિ રચી સારી ઉતમ નરનારી જેડ પ્યારી
 એકલણું નહિ જીવન કામનું શય લાગે સંસાર—છે.

૨૩

જેહલ—આનંદની પ્રલયાગીમાં હરથું ફરથું સાથ
 રમથું નિર્મળ નેદથી આંધોને તર દાય
 સામંત—મીડી મેના મીઠા બોલ તારા જાણે વેરસે છે અમૃતધારા
 જેહલ—તપનોનાં તારા તમે પ્રાણુ પ્યારા શાણુ સલુણુ સુગણુ

સામંત--... ..અતિ કરમાં તું મારા વખાણુ
 જેહલ—નિર્મળ જીવન આ નિર્મળ થઈ ગાળયું
 પ્રેમી પોષ્ટજી પ્યારા ! મીઠી.

કાન્તા—વાદલડી ! ધારા અમીધારા ! વરસાવ ! ! !
 પ્યાસી ચાનડીની ને તરસાવ ! !
 સુખીયો—રમણી ચિત રસિક વ્હાય હૃદયમાં નીજદીન મુઝાય
 લલિત પ્રેમ ગીત ગાય પ્રિતમ વિરહે વ્યાકુળ થાય
 કાન્તા—.....રસ કુંજે નિકુંજે રેલાવ ! !—વાદલડી ?
 સુખીયો—કુસુમ ખીરધું આ કરમાય મનથી એ મધુકરને વ્હાય
 ગુંજે અલિ કલ્પીપર સદાય તોય આસી ઉરમાં અકુલાય
 કાન્તા—.....શાન્તી વનમાં ઉપનનમાં ફેલાવ ! !—વાદલડી

સુખીયો—મદન મદમાતી તું જાને સરમાતી,
 તું જાને સરમાતી, તું દેયે હરખાતી—મદન
 અલો તારી કંચુકી જો અંજે ના સમાતી
 ધડક ધડક થાતી જોને તારી જાતી
 જોગનના ઉમળકે તુંતો થન મનથન મન થાતી—મદન

કાન્તા—શીદને સતાવો સખી હુંતો છું અમણી

બાળી બોળી સમજુના જુદી તવવાણી

સખીઓ—પ્રીતમના ઉછરે એતો તનમનમાં મલકાતી—મદન

આચર-પાદરી } આજે થયું ગમ સાદી થાતી મટી બરબાદી
હરબમ-હારબાધ } સાચી રહી આગાદી દય્યાપુરી કીધી આજ
ઝબીયો-છબીલી } ખુબ જોડી મળી વાદ બંનેની આશા ફળી
નાચો ગાવો આવો હુમ મચાવો આપસમાં સહુ-આજે

દરબારી-કંચનીયો—જય જય સોરઠ શીસ્તાજ રાજ !

અવિચળ રહો અમર નૃપાળ ! -જય.

થાવત્ ચંદ્ર દિવાર તપજો

ન્યાય નિતી નિત્ય અંતર ધરજો

અખડિત યજ્ઞ પામો ભૂપાળ ! -જય.

બેદલ- વેગ કરજો બહાર દીન ભગીનીની

હે ! સોરઠના શીસ્તાજ ! !

અવસર આ સાચવ પ્રિયબંધુ વચન દીધું તે દિપાવ !

લગવસાગરમાં સુની ભટકતી નાવ સુકાની બચાવ ! ! -હે !

દુષ્ટ દમન કરે રાણકે થા વિર ! નહિતો જશે તુજ
સમય સાધી વહેલેરો વળજે શીતળ રક્ષણ કાજ !

૨૫

કાંતા—ભાગ્ય તણી ગતી અદભૂત ભાળી
વિચિત્ર કૃતી નીવંતાની નિહાળી
સુખદુખ પલપલમાં પલટાય !—ભાગ્ય ;
માનવ મિથ્યા આશા ધરે મન, પુલાહ ફેલેટ તાપ
મૃગજળ પીવા મુખ લક્ષ્યાય
નિધિને વશ જગત જણાય !—ભાગ્ય.

૩૦

કાંતા—મોહનજી ! મારા નરવર છે પ્યારા
નગનો તારા દીવ્ર મુજ હરનારા
મનહારી ! છબી અંતરપટ પર ધારી
સુખ સરવર કુંજ વિહારી !—મોહનજી !
જયવણુ—મુજ નન શીતળ કરનારી અંદા ભુનળની ન્યારા
ઉઠ્ઠી અંતર રેલવનારી

કાંતા—વિશુદ્ધમનથી સેવા દઈ હું તમારી
પતિ નામ સ્વરણ નિત્ય છે અક્ષય સુખકારી
શિરકવ્ર ચુલમણી મારા !—મોહનજી !

૩૧

એકંત્રજા—દીન તણાં દુઃખ વિહારી
ભગીનીના કષ્ટ નિવારી
જગનમાં અમર થઈ કૌર્તી યશ જાય પુવાડ—

